

Ouders en jongeren aan tafel in de jeugdzorg: samenwerken voor betere zorg

In de jeugdzorg is het van essentieel belang om goed met ouders en jongeren samen te werken. Dit document biedt praktische tips en aanbevelingen voor het effectief samenwerken met ouders en jongeren binnen het jeugddomein, met specifieke aandacht voor de Regionale Expert Teams en Bovenregionale Expertisenetwerken. Hoe kunnen we tot een gelijkwaardige en productievere samenwerking komen, wat werkt goed en welke aandachtspunten zijn cruciaal? Dit stuk is geen uitgebreide handleiding, maar biedt waardevolle suggesties uit de praktijk die helpen om de zorg te verbeteren door de expertise en ervaringen van ouders en jongeren te combineren met die van zorgprofessionals.

De kern: praat met, niet over

Een veelgehoorde klacht van ouders en jongeren is dat ze zich vaak buitengesloten voelen bij de beslissingen die hen direct aangaan. Ze ervaren een gebrek aan regie, terwijl dat juist cruciaal is voor hun welzijn. Ook gaat het om hun leven waarbij de hulpverleners maar tijdelijk bij betrokken zijn. Het is daarom belangrijk dat zorgprofessionals ouders en jongeren vanaf het begin samen optrekken in elk stadium van het proces. Dit betekent misschien niet altijd dat ze fysiek aan tafel moeten zitten maar dat is wel het uitgangspunt. Leidend bij de afwegingen zijn de behoeften en de mogelijkheden van jongere en ouders.

Aanbevelingen

1. Zorg voor een goede voorzitter

Die goed kan schakelen, zorgt dat de grote lijn in de gaten wordt gehouden, herhalingen van zetten voorkomt, steeds checkt bij ouders/jongere, regelmatig samenvat en goed doorvraagt. Stevig met een emphatische houding.

2. Trek vanaf het begin met ouders en jongeren op

Begin het traject door goed af te stemmen op welk moment hun bijdrage essentieel is. Gaat het alleen om hun bijdrage of ook om hun aanwezigheid? De ervaring is dat de aanwezigheid van de direct betrokkenen er al voor zorgt dat er op een andere manier wordt gesproken. Bovendien kunnen betrokkenen dan ook volgen hoe bepaalde afwegingen worden gemaakt. Dit kan betekenen dat ze niet het hele gesprek hoeven bij te wonen, maar alleen als de betrokkenen er zelf bij willen of kunnen zijn? Zodra ze er niet bij zitten wordt het automatisch “praten over”. En dat is wat je nou juist niet wil. De rol van de voorzitter is hierbij belangrijk om ervoor te zorgen dat de interactie soepel verloopt.

3. Stem tijdig af

Laat de inbrenger samen met het gezin het aanmeldformulier invullen. Kijk breed, geef ruimte aan alle gezinsleden op voor hen passende wijze. Laat elk gezinslid hun eigen vraag formuleren en de verwachting van de opbrengst van de bijeenkomst.

Bovenregionale Expertisenetwerken Jeugd

Verschaf het gezin voldoende informatie over de aard van de bijeenkomst, de aanwezigen, doel, etc.

4. **Maak duidelijk dat hun input waardevol is**

Laat merken dat ouders en jongeren niet enkel betrokken worden om te luisteren, maar dat hun inbreng cruciaal is om samen tot een oplossing te komen. Het is belangrijk hen duidelijk te maken dat er niet over hen, maar met hen wordt gedacht. De rol van de voorzitter is cruciaal: geef ouders en jongere als eerst het woord en bereid ze daarop voor. Er mag ook een brief voorgelezen worden of een videoboodschap afgespeeld. In de verdere zitting: koppel regelmatig naar hen terug (check, check, check: begrijpen ze wat er gezegd wordt, wat vinden zij, hebben zij nog iets toe te voegen, etc.).

5. **Luister actief naar hun wensen en zorgen**

Vraag door naar wat ze spannend vinden, wat ze liever vermijden en waarin ze een actieve rol willen hebben. Dit helpt om de juiste momenten voor hun inbreng te bepalen.

6. **Bereid gesprekken zorgvuldig voor**

Voer een intakegesprek ruim voor de bijeenkomst, op een locatie waar ouders en jongeren zich comfortabel voelen. Dit helpt om ze op hun gemak te stellen en hun wensen en grenzen duidelijk te krijgen. Maak het heel praktisch: informeer van tevoren goed over de gang van zaken, geef een namenlijst van de aanwezigen (plus functie en instantie), maak ter plekke naambordjes en doe een voorstelrondje. Vang gezinsleden op door een bekend gezicht of organiseer eventueel een voorgesprekje met een ervaringsdeskundige.

7. **Houd rekening met complexe gezinsdynamiek**

Bij scheidingen kan het lastig zijn om de belangen en gevoeligheden van alle partijen in balans te brengen. Het is belangrijk om ouders, samen of apart, duidelijk te maken dat het belang van de jongere altijd voorop moet staan. Als ouders niet samen willen praten, stem dan vooraf af wie wel of niet aan tafel komt. Twee separate (voor)gesprekken kan natuurlijk ook. Heb ook aandacht voor situaties waarbij ouders en jongere niet goed door één deur kunnen.

8. **Maak afspraken over spreektijd en onderwerpen**

Bepaal hoeveel tijd iemand krijgt om te spreken, welke onderwerpen aan bod komen en wat de relevantie daarvan is. RET's zijn (ook) bedoeld om creatieve, out-of-the box oplossingen te zoeken en even stil te staan bij de situatie. Als je van tevoren de agenda te veel dichttimmerd kan dat het proces in de weg staan. Tijd en ruimte om te reflecteren – ook en juist door de betrokken hulpverleners – is wat een RET zo waardevol maakt. Een goede voorzitter is nodig om herhalingen van zetten te voorkomen en de boel in goede banen te leiden. Overleg met ouders en jongeren of zij wellicht na een bepaalde tijd enkel als luisteraar aanwezig te laten zijn of om ze zelfs de ruimte te laten verlaten als dat beter voelt.

9. **Creëer een veilige en ontspannen sfeer**

Zorg ervoor dat ouders en jongeren zich op hun gemak voelen tijdens het gesprek. Zorg dat je open, eerlijk en compassievol communiceert. Dit kan ervoor zorgen dat ouders en jongeren zich meer op hun gemak voelen tijdens het gesprek.

Bovenregionale Expertisenetwerken Jeugd

10. **Gebruik duidelijke taal**

Vermijd vakjargon en leg onderwerpen in begrijpelijke termen uit. Dit zorgt ervoor dat ouders en jongeren goed kunnen volgen waarover gesproken wordt en volledig kunnen deelnemen. Maak alles zo concreet mogelijk.

11. **Behandel emoties met zorg**

Wanneer emoties hoog oplopen, neem dan een pauze om de spanningen te bespreken en te bepalen hoe het gesprek verder kan verlopen. Goede voorzitter is hierbij heel belangrijk! Zorg daarnaast als zorgprofessional ook dat je je goed bewust bent van je eigen emoties. **Blijf ouders en jongeren goed informeren**

Als iemand niet aanwezig kan zijn, zorg er dan voor dat ze goed op de hoogte worden gehouden van wat er is besproken en dat ze betrokken blijven.

12. **Bied een alternatief voor actieve deelname**

Als ouders of jongeren zich niet comfortabel voelen om zelf aan het gesprek deel te nemen, kunnen ze ervoor kiezen iemand mee te nemen die ze vertrouwen, zoals een buddy of ervaringsdeskundige, om hen ondersteunen en eventueel het woord voor ze te doen.

13. **Plan altijd een nagesprek**

Het is belangrijk om na afloop van het gesprek nog een keer door te nemen of alles is besproken en of er overeenstemming is bereikt over de uitkomsten.

14. **Erken dat complexe situaties tijd nodig hebben**

Niet alle problemen kunnen in één gesprek worden opgelost. Zorg daarom voor vervolggesprekken en stem af hoe ouders en jongeren daarbij betrokken willen blijven. Wees daar in de voorgesprekken al duidelijk is en manage zo de verwachtingen.

Conclusie

Ouders en jongeren aan tafel brengen is niet altijd gemakkelijk. Vaak spelen er veel emoties en negatieve ervaringen die gesprekken kunnen beïnvloeden. Daarom is het essentieel om vooraf goed te investeren in het verkennen van hun behoeften en gevoeligheden en die heel erg serieus te nemen. Door hen te betrekken bij de planning en het verloop van het proces, kunnen we gezamenlijk werken aan betere zorg. Dit vergroot de kans op een passende en gedragen oplossing waar iedereen achter staat.

Zo kan de samenwerking tussen ouders, jongeren en professionals leiden tot de best mogelijke zorg voor de jongere.